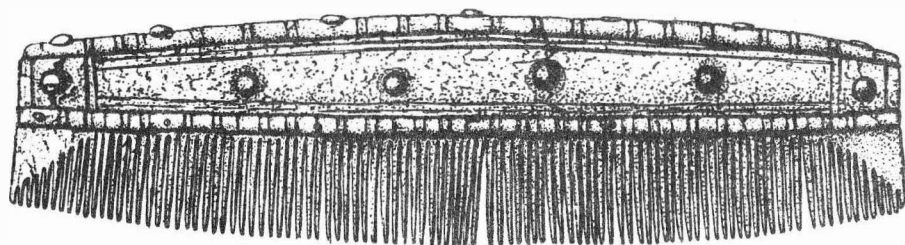

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

1988

BRNO 1991

objekt 234 byl v tomto uskupení nejmladší; časové odstupy ovšem byly nevelké a zůstává otázkou, zda studium keramického materiálu dovolí rozlišení časových odchylek.

Výzkum řemeslnického areálu Pohanska v roce 1988 přispěl k poznání dalších typů sídlištních objektů a k prohloubení poznatků o prostorovém členění této sídlištní aglomerace.

L i t e r a t u r a :

- Dostál, B. 1975: Břeclav-Pohansko IV. Velkomoravský velmožský dvorec. Brno.
- 1982: Drobná pohřebiště a rozptýlené hroby z Břeclavi-Pohanska, SPPFBU E 27, 135-201, tab. XXVII-XXXIV.
- 1988: Třicet let archeologického výzkumu Břeclavi-Pohanska, VVM 40, 307-332.

Břeclav - Pohansko 1988 / Bez. Břeclav /. Auf Pohansko setzte man im Jahre 1988 in der Erforschung des Handwerksareales im NO Teil des Burgwalles fort. Insgesamt wurden 21 eingetieftete Siedlungsobjekte /Nr. 223 - 241/, 4 Körpergräber /Nr. 66 - 69/, der Rest eines steinernen Ofens von einem oberirdischen Objekt mit Pfostenkonstruktion der Wände, 78 Pfostengruben, von denen sich ein Teil als Überrest einer direkten Umzäunung mit Tor und turmartigem Überbau äusserte, und 4 Gräbchen von Umzäunungen entdeckt, welche die einzelnen Anwesen eines handwerklichen Charakters trennten. Eine besondere Stellung nehmen grosse eingetieftete Objekte ein, die vermutlich mit der handwerklichen Tätigkeit zusammen hingen. Das keramische Inventar aus allen Objekten lag nicht ausserhalb des Rahmens des grossmährischen Zeitabschnittes, auch wenn die stratigraphischen Beobachtungen davon zeugen, dass nicht alle Objekte gleichzeitig waren. Unter der Keramik erschienen auch die, aus dem Areal des Gehöftes sowie aus anderen Burgwallteilen bekannte Typen, welche von einer Massenproduktion der Töpfereiwerkstätten auf dem Burgwall zeugen. Das übrige Inventar war verhältnismässig arm.

VELKOMORAVSKÁ HUTNICKÁ DÍLNA V POLESÍ OLOMUČANY U BLANSKA /okr. Blansko/

Věra S o u c h o p o v á , Muzeum Blansko

Prostor mezi obcemi Olomučany - Habrůvka - Rudice ve střední části Moravského krasu přinesl v uplynulých letech řadu nálezů k poznání vývoje našeho nejstaršího železářského hutnictví. Podle časového rozsahu jejich datování lze předpokládat, že místní drobné výchozy železné rudy na sebe poutaly pozornost prospektorů a hutníků železa v období 8. - 11. století n.l., přičemž je možné i sledovat trend vývoje, jímž hutnictví železa procházelo v jednotlivých dílčích etapách sociálně ekonomického vývoje společnosti a návaznost rozsahu výroby a technologických postupů na celkový vývoj. /Souchopová 1986, 84 ad./ Zjištěné poznatky jsou nyní ověřovány výzkumem hutě z poměrně nejméně nálezově frekventovaného období, z doby velkomoravské. Z této doby byla zatím zkoumána jen jedna hut, rovněž v Moravském krasu, druhou nalezenou hut nebylo možné systematicky odhalit, protože se nachází v terénu pokrytém vzrostlým lesem /Souchopová 1986, 38/. Uvítali jsme proto nález další lokality, jejíž keramika i doprovodný materiál pecí ukazovaly na datování do doby středohradištní. Lokalita leží ve svahu, přímo pod zářezem lesní cesty vedoucí z Adamova do Olomučan, v lesním odd. 38 A. Několik desítek metrů po svahu vyvěrá pramen vody, dostatečně silný pro zásobení hutě jak pitnou a užitkovou vodou, tak i vodou potřebnou pro výstavbu pecí a zabezpečení prací v dílně. V současné době je plocha bývalé dílny pokrytá řídkým, poměrně vzrostlým lesem a vyznačuje se nerovností terénu, který v určité části sleduje obrys tehdejších odpadových hald. Většina nerovností je však způsobena procesem výměny lesních porostů v pozdějších dobách.

Rozsah celkové plochy, na níž se stopy hutnické činnosti nacházejí, jsme určili systémem drobných sond. Na takto zjištěné ploše o velikosti zhruba 27 x 21 m bylo v rámci spolupráce s IRB při AÚ ČSAV Brno a Geofyzikou Brno provedeno magnetometrické měření s tím, že na lokalitě bylo zjištěno několik výrazných anomálií. Odkryv jsme zaměřili na rozhraní jedné z nich. Bylo zjištěno, že anomálie signalizuje výraznou odpadovou vrstvu o mocnosti až 110 cm, s velkým množstvím drobné i větší strusky, nahromadění zbytků drcené železné rudy, zlomky dobře vypálených stěn pecí s vnitřními struskovými kruskami a dalším materiálem, který vzniká výrobní železářskou činností. Nalezená keramika umožňuje zařadit lokalitu do střední doby hradištní. Nasvědčovaly by tomu i nálezy výrazně tenkostěnných dyzen, jejichž analogie známe z velkomoravské hutnické dílny ve stejném polesí, v lesním odd. 98/1 /Souchopová 1986, 23 ad./, i když nelze vyloučit jejich užití k různým druhům pecí /Pleiner 1958, 262-263/.

V odkryvu nad hranou anomálie byly ve vrstvě sypké světlešedé hlíny nalezeny fragmenty ní-

stějových slítků a drobné zlomky výmazů pecí. Výmazy jsou silně vypáleny do bělošedé barvy, na teplé straně pokryté struskovou krustou, která spolu s propálením pláští výmazů svědčí o vícenásobném používání pecí, z nichž pochází. Fragменты нистějových slítků mají na spodní straně nálepy přichycené jílovité vrstvy dna nistěje, struska je v těchto par tících poměrně kompaktní. Jinak je struska slítků silně porézní, ostrá, s četnými lunkry, úlomky neredukované železné rudy, započeným dřevěným uhlím a drobnými úlomky ze stěn pece. Soustředění nálezů zlomků stěn pecí spolu s nistějovými slítky svědčí o blízkosti pecních objektů, rozkládajících se zřejmě nad haldou, která jejich činností vznikla.

Součástí výzkumu metalurgických stařin na Blanensku jsou i experimentální tavby v rekonstrukcích nalezených pecí a pokusy s kovářským zpracováním pokusně vytaveného železa, jejichž první část proběhla v Hroznatíně dne 8.10.1988. K pokusu byla zvolena část železné houby, vytavená při ukázkové tavbě železa v rekonstrukci velkomoravské nadzemní šachtové pece, zhotovené dle nálezů pecí na ploše hutě v poleší Olomučany, les. odd. 98/1. Zvolená část železné houby byla pokusně kovářsky svařována v ohni, přičemž bylo zapotřebí nechat vyhořet zapečené dřevěné uhlí a zbavit houbu ostatních nečistot. Přechování vyčištěného kusu šlo velmi dobře, prodloužování bylo méně úspěšné. Celkově se podařilo získat cca 9 % čistého železa z původní hmotnosti železné houby, což je málo. Zčásti je to však možné přičísti neznalosti v postupu práce se zpracováním železné houby tohoto starého typu. Opakované provádění pokusů se zpracováním houbovitého železa a vyhodnocení těchto pokusů za spolupráce archeologa a metalurga mohou přinést nové poznatky k řešení otázky, jak velký byl čistý kovářský výtěžek z houbovitého železa, což je problematika uvažovaná zatím především jen v teoretické rovině.

L i t e r a t u r a :

Pléner, R. 1958: Základy slovanského železářského hutnictví v českých zemích. Praha.
Součopová, V. 1986: Hutnictví železa v 8. - 11. století na západní Moravě. St. AÚ Brno XIII/1. Praha.

Grossmährische Verhüttungswerkstätte im Forstrevier Olomučany bei Blansko, Bez. Blansko. Der Beitrag befasst sich mit der Erforschung einer grossmährischen Verhüttungswerkstätte zur direkten Eisenproduktion aus Erzen, die im mittleren Teil des mährischen Karstes, im Forstrevier Olomučany, Waldabteil 38 A, arbeitete. Durch die magnetometrische Vermessung der gesamten Fläche der Werkstätte wurden mehrere ausdrucksvolle magnetische Anomalien festgestellt. Bei der Abdeckung der Randfläche einer von diesen erwies sich, dass sie eine Abfallhalde in einer Höhe von 110 cm mit einer grossen Materialanhäufung darstellt, die durch die Verhüttungstätigkeit entstanden ist. Funde von Teilen an Feuerherdschlacke-Gußstücken und von Fragmenten der Ofenwände oberhalb der Kante der Abfallhalde erlauben die Nähe der Überreste von Reduktions-Verhüttungsöfen vorauszusetzen. Im Abschlussteil des Beitrages ist vorläufig die Schmiedebearbeitung des schwammigen Eisens bewertet, dass das ursprüngliche Produkt dieser Ofen war. Der gewonnene Schmiedeerlös war sehr niedrig - ca. 9 % des Gewichtes des Eisenschwammes, was jedoch auch durch unsere bisherige Unkenntnis der Verarbeitungsvorgänge des schwammigen Eisens verursacht werden kann.

VÝZKUM NA HRADISKU CHOTĚBUZ-PODOBORA U ČESKÉHO TĚŠÍNA V ROCE 1988 /okr. Karviná/

Pavel K o u ř í l , AÚ ČSAV Brno

Archeologický výzkum bikulturního výšinného hradiska v Chotěbuzi-Podoboře se zaměřil na odkryv plochy na prvním předhradí v jeho severozápadní části, a to v návaznosti na prozkoumaný prostor z roku 1987.

Celkově bylo prokopáno 6 čtverců /č. 10 - 15/ 5 x 5 m a v nich zaregistrováno 8 objektů /5 slovanských a 3 halštatské/, označených čísly 63 - 70. Halštatské objekty zastupovaly nevýrazné nepravidelné, různě zahloubené jámy, obsahující pouze drobné fragmenty hrubé keramiky stupně II D. Jen objekt č. 65 prezentoval oválnou, mělce zapuštěnou jámu s ohništěm, obloženým drobnými valouny. Zahloubené objekty slovanské byly většinou výrobního charakteru, kryté nejspíše pultovou střechou dosedající na zem, anebo jen lchkým přístřeškem stanového typu, opírajícím se o centrální kůl.

Dobrány byly rovněž zbývající části slovanských objektů ze sezóny 1987, tj. č. 56, 57 a 58.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1988
BRNO 1991

- Vydává : Archeologický ústav ČSAV v Brně, Koliště 17/19
Odpovědný redaktor : Dr. J. Tejral
Redaktoři : Dr. Z. Himmelová, Dr. J. Stuchlíková, Dr. J. Unger
Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby : L. Trávníčková
Tisk : Oblastní ediční středisko Jihomoravské základny pracovišť ČSAV
v Brně,
technický redaktor J. Keprt
Evidenční číslo : ÚVTEL - 73332
Náklad : 450 kusů - neprodejné
Vydáno jako rukopis